

*András, itt legbelül...**Mottó:**2006 januárjában forgatta Cselényi Laci a Héjja-filmet. A stáb döbben-
ten hallgatta, hogy András bátyám
engem Elemérének szólít. Tette ezt
úgy ötven éven keresztül...*

Hol volt, hol nem volt élt egy városban három néni. Sütő Éva néni, Nagy Éva néni és Kincses Margit néni. Őket, hármukat igazi barátság szálai fűzték össze. Kincses Margit néni az én Édesanyám volt, András bátyám pedig Éva néni férje. Így lettem én Elemérke, mindörökre.

ANDRÁS BÁTYÁM ÉS A CSALÁDUNK

Bár Éva néni és Édesanyám szinte naponta találkoztak, mi András bátyámmal azért ritkábban. Rendkívül elfoglalt volt annak idején. Első emlékeim kamaszkoromból, a hatvanas évek közepéről származnak, és hatalmas zongorázásokkal függenek össze. Hol nálunk, hol András bátyáméknál zongoráztunk, felváltva, András és Édesapám, aki jogász létére remek zongoristának számított... Hallatlanul színes repertoárra emlékszem vissza: „Gyere, ülj kedves mellém”, „Hulló falevelek”, „Reszket a Hold a tó vizén”, ezek voltak Édesapám repertoárjában, no meg a dzsessz, sanzonok, András népdalokat játszott, a zsolnárokat gyönyörűen. Egy-két üveg bor is elfogyott, olykor.

András a borokhoz is értett. A Köteles utcai szomszédunk, meghallván, hogy milyen híres ember van nálunk, bejött hozzánk, s elinvitált a pincéjébe, ahol bort és régiségeket tárolt. Töltött, ittunk, a házigazda, András bátyám, Édesapám és én. András bátyám szólalt meg elsőnek. Másold le! – mondta. De az egyik rekvizitum megnyerte a tetszését. Kék keretes fémlemezre a következő mondatot nyomtatta valaki: „Munkások! Étkezés előtt mossatok fogat!”

* * *

András bátyám is, Édesapám is a fehér bort szerette.

Történt egyszer, hogy Édesapám hírét vette (valamikor a hetvenes években történt), hogy András bátyám borközi állapotban leledzik a Maros vendéglőben. Nosza felkerekedtünk, anyai, illetve feleségi parancsnak engedelmeskedve, Édesapám, Előd bátyám és jómagam reménykedve, hogy rá tudjuk beszélni András bátyámat a korai hazatérésre. Bementünk a vendéglőbe. András bátyám nagyobb társasággal a leghátsó asztalnál ült. Messziről üdvözlöttük, leültünk. Öt perc múlva megjelent Imre, a főúr. Három üveg bort helyezett az asztal közepére, és egy

kézzel írt cédulát adott át Édesapámnak. Édesapám olvasni kezdett, „Kedves uraim, tudom, hogy az urak mi célból érkeztek, sőt a felbujtó neve sem titok a számomra. Amíg a három butélia bor el nem fogy még tárgyalni sem vagyok hajlandó a tisztelt uraságokkal. Őszinte hívük: Sütő András.” Emlékszem a kézírásra, aláírásra, Édesapám mosolyára. András bátyámat aztán sikerült hazavinni, jó korán. Mármint kora reggel. Illetve ő vitt haza minket, pirkadt már, Édesanyám sápirozott egy kicsit, felhívta, megnyugtatta Éva nénit, András bátyám leült a zongorához, amire Édesapám objektív okokból képtelen volt, és gyönyörű zsolttárokát énekelt, jó óra hosszat. Aztán hívott egy Pobedát, és hazament. Soha még becsípve sem láttam, pedig néhányszor találkoztunk fehér asztal mellett is. Káromkodni sem hallottam András bátyámat soha. Okunk pedig lett volna...

* * *

Egyetlen mondattal tudott lezárni helyzeteket, jellemezni embereket, drámáiban s az életben egyaránt:

Nyolcvanas évek eleje, szerkesztőség. Négyen-ötten beszélgetünk...

– Képzeld, András bátyám, Ildikó végre férjhez megy! – mondom én.

– Ki ellen? – kérdi András.

* * *

Nyolcvanas évek, szombat késő este, András bátyáméknál. Zongoraszó, beszélgetés. Édesanyám már menne, Édesapám s én, András bátyám baráti kérlelésére, még maradnánk. Édesanyám köti az ebet a karóhoz. Megszólal András:

– Margit, ez a te férjed olyan, mint egy kicsi piros mozdony, te pedig, mint egy nagy fekete sorompó... Maradtunk...

ANDRÁS BÁTYÁM ÉS KÖZÖS HORGÁSZÁSAINK

1975 május elsején fogatta ki velem életem első pisztrángját Ferenczi Pista a Nyárás felső folyásán. Rövidesen aztán András bátyám és erdőmérnök barátunk, Szász Misi vettek óvó-oktató szárnyaik alá. Néhány tucatszor aztán, az évek folyamán, ketten mentünk: András bátyám és én.

Egy júliusi nap örökre emlékezetes marad számomra. 1986-ot írtunk. András bátyám körül már igencsak sűrűsödött a levegő. Reggel fél ötre értem András bátyámék háza elé. Felhúztam a Trabantommal félig a járdára, kicsit ferdén állt az autó, de erre majd még visszatérünk. A mérőpálcával megmértem a benzinszintet, jó tizenöt litert mutatott. Bőven elég a Szováta patakig és vissza. András bátyám útra készen, hosszú szárú csizmában nyitott kaput.

– Szervusz, Elemérke... Siessünk... Szedjünk itt a kertben gilisztát. Ne, ott milyen szép nedves, zöld a fű... Ásót hozott elő, körülnéztünk a kertben.

– Ott, a kerítés mellett jó lesz, ott nedvesebb a föld! Ástunk, felváltva, szépen gyűlt a giliszta. Virradt is már. Jó húsz perce ástunk már, amikor Éva néném jelent meg az ajtóban. Elsápadt.

– Andris, az ég szerelmére, mind kiástátok a földiepremet!... Felegyenesed-tünk, egymásra néztünk.

– Te, András bátyám, hogy én a városi könyvmoly nem ismerem meg a földi-epret, az még hagyján... De, hogy te ne ismerd!?

– Nézd meg világra egyformák... Siessünk.

Kiváltottuk Szovátán az engedélyt, és hét körül elkezdtünk horgászni. Fogat-tunk is. Nem túl nagyokat és nem túl sokat. Kilenc óra körül bevágtam egy nagyobbacska pisztrángxnak, leszakadt, berepült a hátam mögé az erdőbe, egy fa alá, méternél mélyebb sáros üregbe. Odalett a horgom is András bátyám néhány méterről nézett. Letérdepeltem. A pisztráng odalent vergődött, lenyúltam, nem értem el.

– Hagyjuk itt! Hogy fog örülni a róka, amikor hazajön!

– Szó sincs róla! – mondta András.

Akkurátusan levágott egy mogyorófaágat, kihegyezte és jó húsz percig próbálta felszúrni a pisztrángot. Az Istennek se akart sikerülni...

– Gyere már, András bátyám, nagyon meleg lesz később...

Elindultunk a patak partján felfelé. Megállt, mosolyogva visszanezett.

– Képzeld el, Elemérke, hogy hazajön a róka... Micsoda meglepetés éri, amikor a lyukában ott a pisztráng... Megeszi boldogan... Node a pisztrángban benne van a horog, s ha azt lenyeli a róka koma, akkor esetleg bélcsavarodásban elhalá-lozik... Soha nem tudhatjuk, hogy éppen kinek a horgát kapjuk be!...

Mentünk tovább felfelé. Már fent voltak a csillagok, amikor beültünk a Tra-bantba, jó tizenhatszáz kilométerre Szovátától, hullafáradtan, jókedvűen. Jöttünk egy percet lefelé. Egyszerre csak a Trabant azt mondta: Hrrrrrr. Klatty.

Megállt a motor. Indítottam. Nem indult. Kiszálltam, felnyitottam a motorhá-zat. Teljesen száraz volt a benzintartály.

– Ferdén álltam a házatok előtt, azért mutatott többet! – mentegetőztem. Most mit csinálunk? – kérdeztem kétségbeesetten. András olimpuszi nyugalom-mal válaszolt.

– Először is hajnalban halászunk még egyet. Maradt giliszta...

– Dehát András, mindjárt fél tizenegy, Éva néném megöri, Édesanyám nem-különben, fogalmuk sincs, hol lehetünk, te tudod milyen helyzetben vagy...

– Van, egy almám. Elosztjuk.

Beültem az autóba, rácsáltuk az almát, törtük a fejünket. Lehúztam az abla-kokat, hallgattuk a patakot.

– Elemérke, né, lidérc! – mondta András hirtelen.

– Hol?

– A fák között! Jön felénk!

Kinéztem hátrafelé: tényleg fény imbolygott felénk. Biciklin ereszkedett lefelé egy favágó. Kiszálltunk András bátyámmal. Elmagyaráztuk a helyzetet.

– Fiam született... Kicsi fiam... – hajtogatta egyre az atyafi. Nagyon húzta a kerékpár jobbra-balra...

András bátyámnak mentő ötlete támadt. Kitéptünk a halászcengélyemből egy lapot, s arra írtunk. Fazekas erdész barátunknak üzenetet, gyufával. S. O. S. Benzin nélkül maradtunk. S és E – így írtuk alá.

Négyre értünk Vásárhelyre. Éva néném sírva könyökölt az ablakban, aztán még örömeiben nyelte a könnyeit. Nálunk otthon Édesapám éppen az udvarhelyi kórház sürgősségi osztályán érdeklődött, nem karambolozott arra felé egy Trabant!?...

ANDRÁS BÁTYÁM ÉS A POKOL

Kora délután esett be a főtéri lakásom ajtaján Szász Misi.

– Baj van! – mondta. – Nincs meg Andris.

Felkaptam a kabátomat. Kirohantunk, beültünk a Trabantba, lementünk Éva nénémhez, újra be az autóba, most már Éva nénémmel együtt, s talán Szász Misi ötlete volt, hogy menjünk a milíciára érdeklődni. Ott egy volt iskolatársam valami olyasmit motyogott románul, hogy „Sütő elvtárs biztonságban van, kimentette egy kék autó”... Kit? Honnan? Nem tudtunk semmit. Mi vásárhelyi magyarok nem tudtuk, hogy tőlünk néhány száz méterre folyik a székház ostroma. Évát hazavitük. Néhány perc (félóra? óra?) után Borbély Laci kopogtatott halászápadtan az ablakon.

– András kórházban van!

Öltöztünk, rohantunk két autóval.

Arra tisztán emlékszem, hogy Éva néni velem együtt lépett be a műtőbe. A hófehér asztalon erős fény sugarban András feküdt, letakarva, csak a feje volt szabadon. Mellette négy orvos tevékenykedett, fehérben, álarcosan. Az iszonyatos az egészben a csend volt, meg amit láttunk: az András bal homloka, szeme, arca pépessé rúgva, taposva. Drága Éva öklendve kihátrált a műtőből, ma sem emlékszik rá, hogy a kulcsosomóit a kezembe nyomta. Én előreléptem, s azt mondtam románul: „Uraim, remélem tudják, hogy micsoda felelősség terheli önöket.”

– Tudjuk, Elemér! – válaszolt egyikük. Dr. Száva Dániel volt, gyerekkori barátom.

Kimentem, leültem egy fehér padra a műtő elé. Öt perc múlva kijött Bradiseanu doktor. Leült mellém.

– Életveszély nincs. A bal szemének vége.

Kis szünetet tartott.

– Te se aludj otthon ma este! – mondta. Menj fel a tizedikre, ott pihenhatsz.

Nem engedelmeskedtem neki. Lementünk a földszintre Évával együtt. Akkor érkezett meg nagy csörtetve a megyei rendőrfőnök. Előállt egy mentőautó is. Évával nem értettünk semmit. Egy nővérke megmagyarázta: városunk szemészprofesszora (magyar...) nem vállalta, hogy Sütő András kedvéért átautózik a városon, úgy hogy Andrást készültek levinni a Lupén utcába.

Rövidesen hozták is. Felálltam, néhány métert mentem a hordágy mellett. András rám nézett, megismert...

– Elemérke, nem kellene engedni, hogy engem innen kivigyenek! – mondta, halkán. Már vitték is, Éva néném utolsó előttinek szállt be a mentőbe, utolsónak a rendőrkapitány elvtárs.

Akkor, ott abban az egyetlen pillanatban láttam félelmet a lángész tekintetében.

* * *

És pont. Ökolbe szorult kézzel nem lehet írógépet kopogtatni. Nagyon magunkra maradtunk nélküled, András. ☒

(Farkas Tamás felvétele)

A nagyenyedi Bethlen Kollégium 350. évfordulóján, 1972-ben